

Osobne zamjenice u japanskom jeziku

Lazić, Rebecca

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:933246>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

REBECCA LAZIĆ

OSOBNE ZAMJENICE U JAPANSKOM JEZIKU

Završni rad

Pula, rujan, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

REBECCA LAZIĆ

OSOBNJE ZAMJENICE U JAPANSKOM JEZIKU

Završni rad

JMBAG: 0303090140, redoviti student

Studijski smjer: Japanski jezik i kultura

Predmet: Uvod u japansku gramatiku

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: japanologija

Mentor: prof. dr. sc. Irena Srdanović

Pula, rujna, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Rebecca Lazić, kandidat za prvostupnika Japanskog jezika i kulture i Engleskog jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Rebecca Lazić

U Puli, 27. rujna, 2023. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Rebecca Lazić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Osobne zamjenice u japanskom jeziku koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. rujna 2023.

Potpis
Rebecca Lazić

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Općenito o osobnim zamjenicama.....	2
3. Osobne zamjenice prvog lica	5
3.1 <i>Watashi, watakushi, atashi i atai</i>	5
3.2 <i>Boku</i>	7
3.3 <i>Ore</i>	8
3.4 <i>Jibun</i>	9
3.5 <i>Uchi</i>	10
4. Osobne zamjenice drugog lica.....	10
4.1 <i>Kimi</i>	11
4.2 <i>Kisama</i>	12
4.3 <i>Anata</i>	13
4.4 <i>Omae</i>	14
5. Osobne zamjenice trećeg lica: <i>kare i kanojo</i>	14
6. Osobne zamjenice ili imenice?.....	18
7. Upotreba osobnih zamjenica prvog lica među LGBTIQ+ zajednicom.....	20
8. Učestalost osobnih zamjenica prvog lica među stranim govornicima	21
9. Zaključak	24
Literatura	25
Sažetak	27
Summary	28

1. Uvod

Predmet istraživanja ovog završnog rada je upotreba osobnih zamjenica u japanskom jeziku. U ovom radu će se razraditi kategorije osobnih zamjenica, što uključuje zamjenice prvog, drugog i trećeg lica. Važno je napomenuti kako se rad uglavnom temelji na kategorijama u jednini iz razloga što se množina formira dodavanjem odgovarajućih sufiksa na već spomenute kategorije. Rad će se prvenstveno baviti analizom značenja osobnih zamjenica u japanskom jeziku, načinima upotrebe te analizom njihove učestalosti u korpusima dostupnim na stranicama instituta za japanski jezik i jezikoslovlje NINJAL (The National Institute for Japanese Language and Linguistics, jap. 国立国語研究所 *Kokuritsukokugokenkyūsho*).

Iako se tema osobnih zamjenica u japanskom jeziku doima jednostavnom, ipak se radi o izrazito kompleksnoj i višeslojnoj kategoriji. Japanski jezik obiluje zamjenicama što otežava njihovu primjenu i upotrebu. Upotreba osobnih zamjenica mijenja se ovisno o njihovoj ulozi u društvu. Stoga, prvi cilj ovog rada je prikazati upotrebu osobnih zamjenica japanskog jezika i ukazati na razlike u njihovoj primjeni danas. Stranim govornicima upotreba i odabir određene osobne zamjenice predstavlja izazov u određenim situacijama i ne rijetko se upotreba istih među stranim govornicima i izvornim govornicima zna razlikovati. Stoga je pretpostavka ujedno i hipoteza ovog rada, da su strani govornici japanskog jezika skloniji upotrebljavati zamjenicu *watashi* u usporedbi s izvornim govornicima koji su skloniji upotrebljavati druge osobne zamjenice prvog lica. Kako bi se testirala ova hipoteza, koristiti će se online pretraživač KOTONOHA, pomoću kojega je moguće istovremeno pretraživati više korpusa koje pruža institut NINJAL. U ovom istraživanju, ključnu ulogu ima korpus I-JAS (International Corpus of Japanese as a Second Language), u kojem su zabilježeni razgovori stranih govornika japanskog jezika s različitim razinama znanja japanskog jezika.

Ovaj rad podijeljen je na šest zasebnih cjelina. U uvodnom dijelu sažeto su opisana osnovna obilježja osobnih zamjenica, i predstavljene glavne karakteristike osobnih zamjenica u japanskom jeziku. Osim glavnih obilježja, istaknut je značaj prisutnosti osobnih zamjenica u japanskom jeziku u odnosu na druge jezike.

U sljedeće tri cjeline, prikazuju se osobne zamjenice japanskog jezika po kategorijama prvog, drugog i trećeg lica. S obzirom na obilje osobnih zamjenica prisutnih u japanskom jeziku, izdvojene su najučestalije osobne zamjenice u svakoj kategoriji. U radu su predstavljena njihova značenja, povijesni razvoj te načini njihove upotrebe.

U petoj cjelini, istražuje se pitanje pripadaju li japanske zamjenice zaista u kategoriju osobnih zamjenica ili se zbog svojih karakteristika možda mogu svrstati među imenice. Važno je za napomenuti kako se ne referiraju svi na ovu kategoriju jednako i da će se, unutar ovog rada, držati kategorije osobne zamjenice iz razloga što, danas, se ovi izrazi prvenstveno koriste u funkciji osobnih zamjenica. Danas, međutim, još uvijek nije ustanovljeno kojoj kategoriji pripadaju te se uvažavaju različiti pristupi.

U radu će se, nadalje, pokušati obuhvatiti i prikaz upotrebe osobnih zamjenica prvog lica među LGBTIQ+ zajednicom. S obzirom na nedavni razvoj LGBTIQ+ zajednice, ne postoji mnogo provedenih istraživanja na ovu tematiku.

U posljednjoj cjelini, provodi se pretraživanje korpusa izvornih govornika i učenika japanskog jezika (NINJAL Web Japanese Corpus) kako bi se uspostavila učestalost korištenja odabranih osobnih zamjenica prvog lica među stranim govornicima.

Zaključno, ovaj rad sadrži rezultate već provedenih istraživanja na ovu temu kako bi se prikazale konkretne situacije upotrebe osobnih zamjenica japanskog jezika. Uz to, neki od rezultata popraćeni su grafikonima i tablicama kako bi se lakše razumjeli dobiveni podaci. Ovaj rad sadrži i primjere koji su zapisani japanskim pismima, *hiragana* i *kanji* te transkripcijom Hepburn. Autorica rada prevela je sve primjere navedene u radu s japanskog ili engleskog jezika na hrvatski jezik.

2. Općenito o osobnim zamjenicama

Osobne zamjenice predstavljaju deiktičke izraze koji služe za upućivanje na jednu ili više osoba, što se postiže identificiranjem njihovih uloga tijekom govora (Helmbrecht, 2015). Važno je imati na umu kako jezici posjeduju različite karakteristike i jedinstvenosti te jezični i kulturni čimbenici utječu na kategorizaciju osobnih zamjenica u pojedinim jezicima. Samim tim, neki jezici mogu sadržavati kompleksniju kategorizaciju osobnih zamjenica, a neki jednostavniju.

Helmbrecht (2015) je sažeo osnovna svojstva osobnih zamjenica na sljedeća formalna i funkcionalna svojstva:

- Osobne zamjenice predstavljaju referencijalne izraze s namjerom zamjenjivanja imenskih izraza.
- Budući da su jasne i referencijalne same po sebi, nije moguće ih koristiti s dodatnim ograničavajućim izrazima.
- Mogu se pojavljivati kao samostalne riječi, spojene na druge riječi, ili kao dio većih riječi.
- Pripadaju manjoj, zatvorenoj skupini riječi koje se rijetko mijenjaju.
- Nalaze se u paradigmama.

Zatim, sažeo je obilježja funkcionalnih svojstava na sljedeća:

- Značenje osobnih zamjenica određuje se pomoću njihovih paradigmi, odnosno pripadnošću skupini srodnih riječi.
- Najvažnije karakteristike osobnih zamjenica su osoba i broj.
- Razlikujemo tri glavna lica osobnih zamjenica: prvo lice, ujedno i govornik, drugo lice, odnosno sugovornik, te treće lice koje predstavlja osobu koja ne sudjeluje u govornom činu.
- Kategorija broja osobnih zamjenica razlikuje se od kategorije broja imenica. Naime, množina osobnih zamjenica može označavati višestrukost govornih uloga, ali i tokene tih govornih uloga.
- Osobne zamjenice su u svojoj prirodi određene i specifične, te se odnose na pojedince ili grupe pojedinaca dobivene iz konteksta razgovora.
- Mogu sadržavati i druge gramatičke kategorije koje uključuju rod, različite razine pristojnosti ili klasne razlike.

Za razliku od drugih jezika, poput engleskog i nekih europskih jezika u kojima postoje ograničeni broj osobnih zamjenica s isključivo jednim značenjem, japanski je jezik bogat osobnim zamjenicama koje nose i druga značenja. Na primjer, u hrvatskom jeziku osobna zamjenica 'ja' isključivo se koristi za označavanje prvog lica jednine dok u japanskom jeziku postoje više izraza za isto, poput *watashi* čije izvorno značenje je 'privatno' ili 'osobno', ili *boku* koji nosi značenje 'sluga'. Općenito, moguće je navesti čak 51 osobnu zamjenicu za prvo lice dok za drugo lice postoji 81 osobna zamjenica (Tsujimura, 1968, citirano u Ishiyama, 2019). Također, osobne zamjenice u japanskom jeziku uglavnom se sastoje od dva ili više slogova, što je još jedna različitost od pretežno jednosložnih osobnih zamjenica u indoeuropskim jezicima (Ishiyama, 2019). Bez obzira na bogat rječnik osobnih zamjenica, osobne zamjenice u japanskom jeziku

često mogu biti izostavljene iz upotrebe. Ovo uzrokuje znatno smanjenje upotrebe osobnih zamjenica.

U usporedbi s jezicima u kojima se osobne zamjenice dekliniraju, Kaiser et al. (2013) navodi kako osobne zamjenice u japanskom jeziku nalikuju imenicama u rečenici iz razloga što se mogu mijenjati pomoću pokaznih zamjenica. U sljedećim primjerima vidljivo je kako se zamjenica *watashi* prevodi različito ovisno o tome što joj je pridruženo.

1. 私は水を飲みます。

Watashi wa mizu wo nomimasu.

Ja pijem vodu.

2. 水を飲んでいる間、彼女は私を見ています。

Mizu wo nonde iru aida, kanojo wa watashi wo mite imasu.

Mene ona gleda dok pijem vodu.

3. 水を飲んでいる絵に自分を見ています。

Mizu wo nonde iru e ni jibun wo mite imasu.

Sebe gledam na crtežu na kojem pijem vodu.

4. これは私の水です。

Kore wa watashi no mizu desu.

Ovo je moja voda.

U prvom primjeru, izraz *watashi* predstavlja osobnu zamjenicu prvog lica te se prevodi na hrvatski jezik kao 'ja'. U sljedećem primjeru, izrazu *watashi* dodijeljena je čestica *wo*, predstavljajući ono što bi u hrvatskom jeziku bio objekt 'mene'. U trećem primjeru postoji neizrečeni subjekt *watashi* koji se zajedno s izrazom *jibun wo* može prevesti na hrvatski jezik kao 'sebe'. U zadnjem primjeru, dodavanjem *watashi no* na imenicu u prijevodu dobivamo posvojnu zamjenicu 'moje'. Budući da su u japanskom jeziku osobne zamjenice nepromjenjiva kategorija, ne postoje deklinirani oblici poput 'mene,' 'meni,' 'me,' što su prisutni u hrvatskom jeziku. Također, hrvatska posvojna zamjenica 'moje' nema svoj jedinstveni oblik u japanskom jeziku, nego se gradi pomoću osobne zamjenice i čestice *no* kako bi se izrazila posvojnost.

Kaiser et al. (2013) navodi kako osobne zamjenice u japanskom jeziku uglavnom ne prikazuju razliku između jednine i množine prvog i drugog lica te u slučaju potrebe za naglašavanje množine dodaju im se sufiksi: '-がた (*gata*)', '-たち (*tachi*)', '-ら (*ra*)' i '-ども (*domo*)'.

3. Osobne zamjenice prvog lica

Najčešće osobne zamjenice prvog lica u japanskom jeziku su: *atai*, *atashi*, *boku*, *jibun*, *ore*, *uchi*, *watakushi* i *watashi*, a sve se mogu prevesti kao 'ja' u hrvatskom jeziku. Njihova upotreba ovisi o više različitih faktora, npr. spolu i starosti, kao i o razini formalnosti.

U Kurokawa (1972) istraživanju ispitan je govor dvadeset članova Odjela za istočnoazijske jezike na Sveučilištu u Havajima. Među tih dvadeset članova u rasponu od 26 do 45 godina, polovica su muškarci, pri čemu je njih devet oženjeno, dok drugu polovicu čine žene, među kojima je šest udanih i četiri neudane. Iz ovog istraživanja, zaključeno je kako se svi muškarci koriste osobnom zamjenicom *boku*, 90% ih upotrebljava *ore*, 80% *watashi*, polovica *watakushi*, a samo 10% *atashi*. S druge strane, 80% žena primjenjuje zamjenicu *watakushi*, 50% *watashi*, a čak 60% zamjenicu *atashi*. Nadalje, u komunikaciji s potpunim strancem, dokučeno je kako polovica muškaraca upotrebljava zamjenicu *watakushi*, 30% *watashi* te 20% od njih koristi se zamjenicom *boku*. Za razliku od toga, 60% žena primjenjuju *watakushi* u svoj razgovor, 40% *watashi* i samo 10% *atashi*. U kontrastu s ovim, Kurokawa (1972) uočio je kako se upotreba ovih zamjenica promijenila u razgovoru s bližnjima. Nadalje, zaključio je da ženski obrasci ponašanja obično uključuju više pristojnosti i emocionalne distance prema sugovornicima nego što je to slučaj kod muškaraca. U skladu s istraženim, donio je zaključak da su muškarci skloniji koristiti se zamjenicom *ore* kao način iskazivanja ljutnje, dok žene izbjegavaju izražavati osjećaj ljutnje uz pomoć govornih formi.

3.1 *Watashi*, *watakushi*, *atashi* i *atai*

Već spomenuta zamjenica *watashi* (私), doslovnog značenja 'privatno', izraz je kojeg koriste i muškarci i žene, međutim samo se žene koriste istim u neformalnim

situacijama (Kaiser et al., 2013). Uz to, Lee i Yonezawa (2008) navode kako muškarci biraju upotrebljavati *watashi* iz poniznosti ili kako bi ukazali na osjećaj krivnje te samim tim, izrazili pristojnost prema svom sugovorniku, što su Lee i Yonezawa demonstrirali u sljedećem primjeru:

A: *Keigo no shisutemu wa?*

Što je s počasnim sustavom [u arapskom jeziku] ?

B: *Aru mitaidesu ne, watashi wa yoku shiranai n desu kedo ...*

‘ Oh, vjerujem da ga sadrži, ali ja (*watashi*) ne znam baš (o tom)... (Lee and Yonezawa, 2008, p.750)

Prema zapažanjima Coomber-a (2013), *watashi* zamjenica pojavljuje se kao najučestalija korištena zamjenica u udžbenicima namijenjenim za učenje japanskog jezika, čineći ju standardnim izrazom za izražavanje prvog lica jednine u udžbenicima. Kao rezultat ovog, Coomber (2013) uočio je nedostatak upotrebe muških neformalnih zamjenica poput *boku* ili *ore* u japanskim udžbenicima.

Dakle, zamjenica *watashi* smatra se formalnom zamjenicom i implicira određenu distancu od sugovornika. Isto ne vrijedi i za mušku zamjenicu prvog lica *boku*, stoga muškarci ponekad znaju upotrebljavati izraz *watashi*, naglašavajući izrazitu uljudnost (Yee i Wong, 2021).

Watakushi (私) nosi isto značenje i isti *kanji* znak kao i *watashi* zamjenica. Međutim, iako se ovaj izraz najčešće koristi kao osobna zamjenica, Ishiyama (2019) tvrdi kako se može upotrebljavati i kao imenica ili povratna zamjenica 'sebe' (eng. *self*), što Muramatsu (1999, citirano u Ishiyama (2019, p.25) prikazuje u sljedećim primjerima:

1. *ooyake to watakushi no kubetsu*

razlika između javnog i privatnog (*watakushi*)

2. *watakushi no nai seejitsuna hito*

osoba bez osjećaja sebe (*watakushi*) (Muramatsu, 1999 citirano u Ishiyama, 2019, p. 25)

Uočljivo je kako u nizu osobnih zamjenica prvog lica *watakushi*, *watashi*, *atashi* i *atai*, *watakushi* nije fonetički umanjen, dok ostale zamjenice smatraju se fonetičkim varijantama iste te zapaženo je kako razina formalnosti raste što je manja fonetička skraćuenost (Ishiyama, 2019). Općenito, Länsisalmi (2001) navodi kako se zamjenica *watakushi* smatra izrazito formalnom ako je upotrebljavaju muškarci, dok ženska

inačica ove zamjenice, *atakushi*, može demonstrirati snobovsko ponašanje kod govornika (Harada, 1976, citirano u Länsisalmi, 2001). *Atashi* varijanta zamjenice predstavlja kolokvijalni izraz, najčešće korišten s članovima obitelji i bliskim prijateljima (Länsisalmi, 2001). Uz to, moguće su i druge upotrebe ovisno o situacijama. Na primjer, analizirajući komunikaciju više sudionika, gdje jedna osoba održava fokus teme, dok ostali sudjeluju naizmjenice postavljajući pitanja te iskazujući suglasnost ili nesuglasnost, Lee i Yonezawa (2008) uviđaju kako je bilo moguće izostaviti korištenje zamjenice prvog lica bez utjecaja na značenje rečenice. Uz to, zaključili su kako se korištenje tog izraza može interpretirati kao izraz govornikove namjere da potvrdi svoju želju za razgovorom, čime se govorniku omogućava da učinkovitije iskoristi priliku za preuzimanje riječi (ibid.).

3.2 *Boku*

Boku (僕) zamjenica nosi značenje 'sluga' te se koristi kao neformalna zamjenica pretežno od strane muškaraca. Ishiyama (2019) objašnjava kako sam razvoj ove zamjenice iz imenice sluga nije jasan, a razlog je što je ovaj kineski znak usvojio svoje čitanje u pred modernom japanskom jeziku dok povijesni tekstovi, u počecima, nalažu drugačije čitanje, kao što je čitanje *yatsukare* (やつかれ). No Ishiyama navodi da je poznato kako je prvo korištenje *boku* zamjenice kao zamjenice, a ne imenice, započelo u zahvaljujući studentima romana *Sanshiro*, autora Natsume Soseki iz 1908. godine, koji su sebe započeli tako oslovljavati. Stoga, zamjenica *boku* predstavlja primjer promjene koja nije potaknuta jezičnim normama, nego gubitak doslovnog značenja 'sluga' posljedica je ukidanja feudalizma, rekonstruiranja društvenog sustava te usvajanja izraza *boku* od strane studenata za izražavanje prvog lica (Ishiyama, 2019). Iako je zamjenica *boku* primarno bila rezervirana za upotrebu muškaraca, od 1990-ih, uočeno je kako su se i djevojčice u školama počele koristiti istom (Gottlieb, 2005). Gottlieb (2005) opisuje kako je ova praksa prvobitno bila prisutna tijekom školovanja, iz razloga što su se djevojčice osjećale ravnopravne u natjecanju s dječacima, no ova bi se navika oslabila završetkom školovanja.

Međutim, Kaiser et al. (2013) navodi sljedeći primjer, iz kojeg se jasno može vidjeti kako se upotreba zamjenice *watashi* referira na ženskog govornika, dok zamjenica *boku* na mušku osobu:

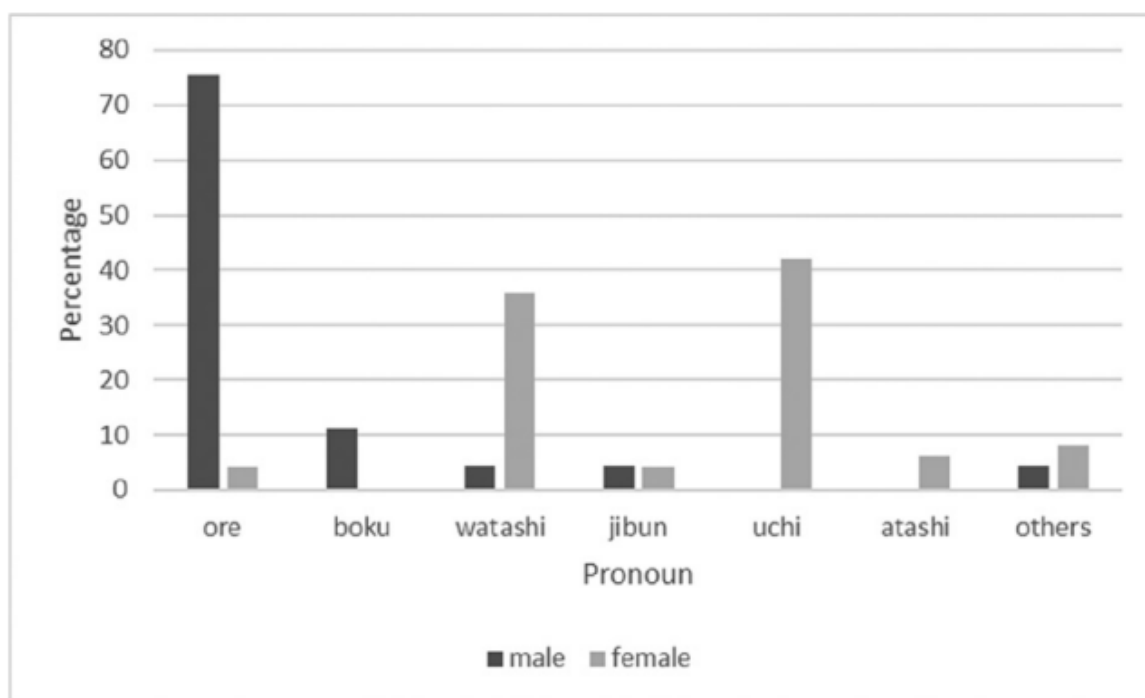
私作る人、僕食べる人、という時代はもう終わった。

Watashi tsukuru hito, boku taberu hito, to iu jidai wa mō owatta.

Razdoblje u koje su ljudi mogli reći: ja (žena) obavljam kuhanje, ja (muškarac) sam zadužen za jedenje, je gotovo. (Kaiser et al., 2013, p. 138)

3.3 Ore

Prema istraživanju Yee i Wong-a (2021), zaključeno je kako se osobna zamjenica prvog lica *ore* (俺) koristi uglavnom među muškarcima, kao i pri obraćanju bliskim ženskim osobama ili vlastitoj supruzi. Također, prikazani su rezultati Kanako i Yuichi (2015, citirano u Yee i Wong, 2021) istraživanja, kako 75.6 % muških studenata upotrebljava zamjenicu *ore* u usporedbi s 4 % ženskih studenata što je vidljivo na grafikonu ispod:

Grafikon 1 Upotreba japanskih osobnih zamjenica prvog lica među studentima (Kanako i Yuichi, 2015, p.97, citirano u Yee i Wong, 2021)

Nadalje, navodi se kako govornici koji upotrebljavaju zamjenicu *ore* mogu zvučati arogantno te je upotrebljavanje iste svojevrsno prikrivanje govornikovih slabosti (Miyazaki, 2004, p. 265, citirano u Yee i Wong, 2021). Također, povezana je upotreba zamjenice *ore* s asertivnošću govornika, ističući kako osobe koje je koriste žele izraziti svoje stavove na samopouzdan način (Yee i Wong, 2021). Uz to, spomenut je i prijevod

Usain Boltove izjave „*I am number one!*“ koji je preveden na japanski jezik kao „*Ore wa nanbaa 1 da!*“ (Ota, 2012, p. 93, citirano u Yee i Wong, 2021). Koristeći izraz *ore* u ovom kontekstu, Yee i Wong (2021) implicira da se Bolt smatra boljim od drugih.

Prema SturtzSreetharan (2009), zbog svoje grubosti zamjenica *ore* ne nailazi ekvivalent u ženskoj osobnoj zamjenici prvog lica.

3.4 *Jibun*

Refleksivna zamjenica *jibun* (自分), u engleskom jeziku mogla bi se prevesti kao *self*, također se može koristiti u svrhu osobne zamjenice prvog lica ali i u slučaju dodavanja sufiksa za množinu '-たち', koristi se kao osobna zamjenica prvog lica u množini, odnosno kao zamjenica 'mi' (Kaiser et al., 2013). Polisemičnošću ili višeznačnošću izraza *jibun* bavili su se i Yee i Wong-a (2021, p.150), uz sljedeći primjer:

Jibun wa jibun ga kirai.

Mrzim sebe.

U ovom primjeru, Yee i Wong (2021) objašnjavaju kako prvi izraz *jibun* nosi ulogu osobne zamjenice prvog lica, dok drugi upotrijebljeni *jibun* izvršava funkciju refleksivne zamjenice.

Zatim, moguće je i lijepljenje refleksivne zamjenice *jishin* (自身) na osobnu zamjenicu *jibun*, stvarajući kombinacije koje se mogu prevesti u hrvatskom jeziku kao naprimjer 'ja sam/sama' (eng. *I myself*) ili 'on sam' (eng. *he himself*) (Kaiser et al., 2013).

Što se tiče konkretne upotrebe osobne zamjenice *jibun*, Abe (2004) provela je istraživanje u lezbijskom baru te je putem intervjua dokumentirala nekoliko različitih razloga za njezino korištenje. Jedna djevojka navela je kako smatra da je *jibun* najviše neutralna zamjenica. Druga djevojka izrazila je kako su zamjenice *watashi* ili *atashi* previše ženstvene da ih upotrebljava, a zamjenice kao *washi*, izražavaju muževnu nijansu te stoga, odlučila se za korištenje zamjenice *jibun*. Iz ovog istraživanja, Yee i Wong (2021) zaključili su kako korištenje ove zamjenice predstavlja privlačan izbor ženama homoseksualne naravi, s obzirom da ne ukazuju na karakteristike muškog ili ženskog spola, kao što to čine druge osobne zamjenice japanskog jezika.

3.5 Uchi

Uchi (内, 家) nosi značenje 'unutra' ili 'dom' ovisno o *kanjiju*. Razlog ovome pronalaze Yee i Wong (2021) u svom istraživanju u kojem navode kako se zamjenica *uchi* smatra relativno novom osobnom zamjenicom te se je počela koristiti u Kansai regiji (Muranaka, 2015, citirano u Yee i Wong, 2021). Također navode kako manjak honorifičkog govora (jap. 敬語 *keiko*), kao i otvoreno izražavanje karakteristično za Kansai dijalekt, ukazuje na povezanost između izraza *uchi* i njegove upotrebe (SturtzSreetharan, 2006, citirano u Yee i Wong, 2021). Yee i Wong (2021) smatraju kako u cilju postizanja neizrovanog govora, mlade djevojke privlači korištenje zamjenice *uchi*, čime ujedno služi i kao način izražavanja svoje slobode od konvencionalnih vrijednosti. Stoga, s obzirom da se izraz *uchi* tek nedavno počeo upotrebljavati u funkciji osobne zamjenice, dolaze do zaključka kako zamjenica *uchi* koristi se uglavnom među mladim djevojkama te se smatra neformalnim izrazom. Ipak, navode kako se izraz *uchi* smatra manje ženstvenim izrazom nego zamjenica *atashi*. Na Grafikonu 1 uočljivo je kako su 42% studentica sklonije upotrebljavati zamjenicu *uchi*, dok samo 6% favorizira zamjenicu *atashi*.

Prema upitniku provedenom od strane Milicia (2019), opažene su razlike u doživljaju razine formalnosti zamjenice *uchi*. Jedna od anketiranih osoba iznijela je mišljenje kako smatra ovaj izraz nezreo, iako ga je koristila tijekom školovanja jer su to činili i ostali. Danas, međutim, više preferira zamjenicu *atashi*. S druge strane, druga osoba iz ankete iste dobi doživljava *uchi* kao neformalan izraz i s veseljem ga koristi s prijateljima. Također, 28-godišnjakinja istaknula je kako je nekoć koristila *uchi* zbog svog dijalekta, no sada favorizira *watashi*. Iz svega navedenog se može izvući zaključak da ljudi vjeruju kako se osobne zamjenice koje koriste podudaraju s njihovom slikom o sebi ili s time kako žele da ih drugi identificiraju.

4. Osobne zamjenice drugog lica

Neke od osobnih zamjenica drugog lica su: '君 (きみ)', '貴様 (きさま)', 'お前(おまえ)' i 'あなた', od kojih *kimi* i *omae* koriste muškarci u neformalnom razgovoru s drugim muškarcima, a zamjenicu *anata* u razgovoru sa ženskim prijateljima (Kurokawa, 1972, p. 234 citirano u SturtzSreetharan, 2009).

Osim spomenutih gramatičkih razloga upotrebe, odnosno neupotrebe zamjenica, postoje i društveni čimbenici koji uvjetuju korištenje određenih zamjenica. Iz razloga što se u Japanu izrazito njeguje hijerarhija poštovanja, upotreba osobnih zamjenica ovisi o statusu govornika kao i njegovom odnosu sa sugovornikom. Prema Cipris i Hamano (2002), smatra se izrazito nepristojnim direktno obratiti drugoj osobi, pogotovo osobi izvan bliskog kruga ljudi, pomoću osobne zamjenice za drugo lice jednine. Nadalje navode da je moguće izbjegavanje upotrebe zamjenice drugog lica potpunim izostavljanjem iste ili korištenjem imena osobe sa sufiksom za pristojnost pri obraćanju. Primjere izbjegavanja naveli su u nastavku:

どうしますか？

Dou shimasu ka?

Što ćeš (ti) napraviti?

広田さんは、どうしますか？

Hiro-tasan wa, dou shimasu ka?

Što ćeš/ćete (ti/vi) napraviti, (gospodine) Hirota? (Cipris i Hamano, 2002, p. 13)

U japanskom jeziku nikada nije ni postojala zamjenica s jedinstvenim značenjem za drugo lice jednine kao što postoji u nekim indoeuropskim jezicima, npr. kao španjolskom 'usted' (Cipris i Hamano, 2002, p. 13). Isti autori navode da su postojali izrazi *anata*, doslovnog značenja 'ta strana' i *omae* (お前), značenja 'onaj ispred' koji su se koristili za označavanje lokacije ili smjera. Nadalje navode kako originalno upotreba ovih izraza kao osobnih zamjenica započela kao način izbjegavanja izravnog obraćanja te su, u to vrijeme, bile smatrane eufemističkim, tj. blažim izrazima. Konstantnom upotrebom istih kroz vrijeme, ove zamjenice poprimile su kontra karakter, tj. postale su previše izravnima te se njihova upotreba danas izbjegava. Njihovo korištenje vidljivo je isključivo u razgovorima među bliskim ljudima istog statusa i mlađim ljudima te kao način nanošenja namjerne uvrijede drugoj osobi (Cipris i Hamano, 2002).

4.1 Kimi

Kimi (君) zamjenica nosi doslovno značenje 'gospodar'. Predstavlja neformalni izraz kojeg upotrebljavaju muškarci pri obraćanju ženama, najčešće nižeg statusa. Prema

Ishiyama (2019), ova se zamjenica u početku koristila unutar carskog konteksta, no nestankom feudalnog sustava nestaje i navedena upotreba. Zanimljivo je što se ova zamjenica prije mogla koristiti istovremeno kao osobna zamjenica drugog i trećeg lica, ali danas je isključivo osobna zamjenica drugog lica (Ishiyama, 2019). Prema Takahara (1992), ova zamjenica se najčešće koristi u javnim institucijama za obraćanje podređenima. Tipične situacije upotrebe zamjenice *kimi* koje Takahara (1992) navodi su: obraćanje voditelja tvrtke prema izvršnim direktorima, direktori prema zaposlenicima nižeg statusa, učiteljice prema djeci u školi ili kupci prema osoblju. Nadalje, iz razloga što se interakcija među članovima obitelji smatra intimnom, isti autor navodi kako je u obitelji korištenje zamjenice *kimi* od strane muškaraca rijetka pojava. Stoga, uobičajenije je da se roditelji ili odrasle osobe obraćaju koristeći se imenima djece (Takahara, 1992).

4.2 *Kisama*

Kisama (貴様) izraz je koji u suvremenom jeziku nosi uvredljivo značenje pri obraćanju drugom licu, iako se piše znakovima koji označavaju 'plemstvo'. Prema Ishiyama (2019), ova zamjenica originalno se koristila u formalnim pismima namijenjenim samurajima te je bilo gotovo nemoguće ju čuti u kolokvijalnom jeziku. Isti autor navodi kako je u počecima usmenog korištenja ove zamjenice, ovaj izraz bio izraz pun poštovanja namijenjen za osobe višeg društvenog statusa. Ishiyama objašnjava kako se jako rijetko upotrebljava jer se smatra izrazito nepristojnim izrazom uvrjedljivog tona. Općenito, etimologija ove osobne zamjenice nije u potpunosti poznata te postoje čak tri moguća objašnjenja za njezin razvoj:

1. nastaje od skraćenog oblika *kimisama* koji potječe od *kimi*, što znači *gospodar*, te počasnog sufiksa *sama*, originalnog značenja *izgleda*.

2. predstavlja skraćeni oblik *kishosama* koji se sastoji od *kisho*, značenja "*your honorable residence*", te sufiksa *sama*.

3. nastaje dodavanjem sufiksa *sama* na pojam *ki* (貴), što znači 'uzvišen', te se pretpostavlja kao najvjerođostojnijim objašnjenjem. (Ishiyama, 2019).

4.3 Anata

Anata (あなた) zamjenica je koja se najčešće jednostavno prevodi kao 'ti'. Koristi se u nekoliko različitih situacija; prema Kaiser et al. (2013) se ponajprije zbog svoje neutralnosti, najčešće koristi kada govorniku nije poznat društveni status svog sugovornika te je velika učestalost primjene ove zamjenice u reklamama kako bi se postigla dopadljivost pripadnicima svih društvenih statusa. Također, isti autor tvrdi kako su žene sklonije upotrebljavati zamjenicu *anata* u razgovoru s mužem. Zbog utjecaja materinjeg jezika, učenici japanskog jezika kao stranog, skloni su koristiti se ovom zamjenicom u onim situacijama koje nisu karakteristične za upotrebu ove zamjenice (Kaiser et al., 2013).

Prema Takahara (1992), u ranijim vremenima, zamjenica *anata* koristila se kao osobna zamjenica trećeg lica, referirajući na osobu pristojnim tonom. Također, Takahara (1992) spominje kako postoji i skraćena varijanta koja glasi *anta*, uglavnom korištena za obraćanje ženskim osoba koje se nalaze na istom ili nižem društvenom statusu. Kao i zamjenica *anata*, isti autor navodi kako je upotreba zamjenice *anta* vidljiva u situacijama poput obraćanju prema djeci, sluškinjama, frizerima ili prodavačima. Usprkos tome što se smatra ženskom zamjenicom, isti autor objašnjava kako je moguća upotreba izraza *anta* i od strane dominantnih muškaraca za komunikaciju sa ženskim zaposlenicima, sluškinjama ili općenito, mlađim ženskim osobama. No, ovakva upotreba doživljava se kao patronizirajuća, umjesto iskazivanja solidarnosti prema osobama nižeg statusa (Takahara, 1992).

Osim navedenih načina korištenja, izraz *anta* može nositi konotaciju upozorenja, što je Katō (2019, p. 132) uočila je u sljedećem primjeru:

母親：ん。あんたこれスイッチ入れてないんじゃない？そんなこと

ない？

Hahaoya: N. Anta kore suicchi iretenai n janai? Sonna koto nai?

Majka: Hm. Zar ti nisi uključila ovaj prekidač? Zar nije tako?

Naime, sumnjajući da kći nije uključila prekidač, majka upotrebljava izraz *anta* što naglašava majčin upozoravajući ton (Katō, 2019).

4.4 Omae

Kao što je već spomenuto, izraz *omae* sastoji se od pojma *mae*, što znači 'ispred', te počasnog prefiksa 'o'. Prema Ishiyama (2019), u počecima, upotrebljavao se za referiranje na mjesto ili na neku treću osobu. Ishiyama (2019) navodi kako je jedan od ranih slučajeva kada je ovaj izraz za izravno obraćanje upotrijebljen zabilježen kada je sluškinja koristila izraz *omae*, u dolje navedenom primjeru *o-mahe* koji se nalazi u djelu nastalom 1002. godine, *Genji monogatari* autorice Murasaki Shikibu, prilikom obraćanja carici:

O-mahe ni dani tutumase tamaham koto wo, masite, koto-bit wa ika de ka.

No, Vaše veličanstvo, kako bih mu mogao spomenuti nešto o čemu čak i vi (*omae*) oklijevate govoriti? (Ishiyama, 2019, p.74)

Iako u ovom primjeru izraz *omae* prvenstveno služi kao imenica što referira na lokaciju, jasno je uočljivo kako ova metonimička upotreba pojačava povezanost prema osobi kojoj je upućeno (Ishiyama, 2019).

Prema Alpatov (2006), osobna zamjenica *omae* smatra se danas manje pristojnom u usporedbi sa zamjenicom *kimi*, te ukazuje na razlike u društvenom statusu između govornika. Stoga, isti autor navodi kako je česta upotreba ove zamjenice pri obraćanju mlađim članovima obitelji. Neformalnost i intimnost ove zamjenice vidljive su u romanu s naslovom *Doro ni mamirete*, autora Ishikawa Tatsuzo, u kojemu junak romana koristi se zamjenicom *kimi* pri komunikaciji sa svojom zaručnicom, a ulaskom u brak počinje joj se obraćati pomoću zamjenice *omae* (Alpatov, 2006, p.8)

Općenito, glavna obilježja koja predstavljaju ovu zamjenicu su vulgarnost i grubost (Ide 1991, citirano u SturtzSreetharan, 2009) i stoga, SturtzSreetharan (2009) navodi kako se smatra ekvivalentnim izrazom za osobnu zamjenicu prvog lica *ore*. Imajući to u vidu, često se događa da dječaci koji koriste zamjenicu *ore* također koriste i zamjenicu *omae*. Zaposleni muškarci često, iz poštovanja, izbjegavaju upotrebu zamjenice *omae*, dok umirovljeni muškarci uglavnom preferiraju formalnije izraze (SturtzSreetharan, 2009).

5. Osobne zamjenice trećeg lica: *kare* i *kanojo*

Kare (彼), *kanojo* (彼女), *kono/sono/ano hito* (この/その/あの人) jedni su od primjera osobnih zamjenica trećeg lica.

Što se tiče upotrebe navedenih zamjenica trećeg lica, Ishiyama (2019) opazio je kako zamjenice *kare*, kao i njegov oblik za množinu *kare-ra*, i *kanojo* uglavnom se pojavljuju u narativnim dijelovima teksta bez direktnih citata, dok izrazi *kono/sono/ano hito* upotrebljavaju se direktnim citatima. Također, korištenje izraza *kare* ili *kanojo* nosi različite konotacije u usporedbi s korištenjem izraza *kono/sono/ano hito*, što se očituje u primjeru navedenom u radu Obana (2003, p.141):

1. *Ano hito wa donata desu ka?*

Tko je ta osoba?

2. *Kare wa donata desu ka?*

Tko je on?

U ovom konkretnom slučaju, Obana (2003) objašnjava zašto korištenje zamjenice *kare* nije ispravno, dok upotreba izraza *ano hito*, značenja ona osoba, smatra prihvatljivim. Iako sudionicima u razgovoru nije poznato ime te osobe, još uvijek je ta osoba opažena od strane oba sudionika. S druge strane, isti autor objašnjava kako upotreba zamjenice *kare* implicira da postoji prethodno poznanstvo s tom osobom, što nije slučaj, te stoga nije moguće. Dok, u sljedećem dijalogu Obana (2003, p.142) demonstrira upotrebu izraza *kono / sono hito* u usporedbi s izrazima *kare* ili *kanojo*:

A1: *Yamada-san ni kooen o shi-te-mora-oo.*

Zamolimo gospodina Yamadu da održi javno predavanje..

B1: *Yamada-san-tte, dare yo.*

Tko je Yamada?

A2: *Aa, kare/kono hito wa ne, kyonen kono daigaku ni ki-ta hito da.*

Oh, on/ova osoba je došla na ovo sveučilište prošle godine.

B2: *Fuun, sono hito/*kare, kooen joozuna-no?*

Zaista? Je li ta osoba/*on dobra u održavanju predavanja?

U dijalogu vidljivo je kako zamjenica *kare* može biti zamijenjena s *kono hito* u izjavi osobe A2, iz čega se može zaključiti da *kare* nije isključivo zamjena za ime osobe, nego implicira da osoba A2 posjeduje informacije o toj osobi (Obana, 2003). Stoga, isti autor zaključuje kako izraz *kare* može funkcionirati kao ekvivalent izraza *kono hito*. Nadalje, isti autor uočio je također da osoba B nije u mogućnosti koristiti zamjenicu *kare* kako bi se referirala na gospodina Yamadu, iz razloga što nema nikakvo poznanstvo s njim, što rezultira korištenjem izraza *sono hito*, značenja ta osoba.

Kao i druge osobne zamjenice u japanskom jeziku, izrazi *kare* i *kanojo* ujedno su i zajedničke imenice, značenja 'dečko, *boyfriend*' i 'djevojka, *girlfriend*'. Kaiser et al. (2013, p.141) koriste sljedeći primjer za upotrebu izraza *kanojo* kao imenice:

彼女に振られたので、女の子の友達がいません。

Kanojo ni furareta no de, onna no ko no tomodachi ga imasen.

Raskinuo sam s djevojkom, pa nemam nijednu prijateljicu.

S druge strane, primjer ispod prikazuje upotrebu izraza *kanojo* kao osobne zamjenice:

「あの音で考え事ができないわ」と、彼女はタイプライターを見つめながら言った。 (<https://jisho.org/>)

「*Ano oto de kangaegoto ga dekinaiwa*」 *to, kanojo wa taipurairā wo mitsume nagara itta.*

"Ne mogu razmišljati uz taj šum," rekla je, zureći u pisaci stroj.

Osim toga, postoje ograničenja pri upotrebljavanju ovih zamjenica. Na primjer, smatra se nepristojnim korištenje istih pri obraćanju osobi višeg statusa ili za referiranje mlađeg djeteta (Noguchi 1997). Obana (2003, p.143-144) navodi sljedeći primjer u kojem upotreba izraza *kare* smatra se neprikladim:

Tanaka shachoo ga yonde-irasshai-masu yo.

Predsjednik Tanaka vas zove.

Kare wa ofisu de o-machi-desu

Čeka vas u svom uredu.

Obana (2003) navodi da iz razloga što se predsjednik Tanaka nalazi na višem društvenom položaju nego govornik, poželjno bi bilo upotrijebiti titulu za referiranje na predsjednika Tanaku.

Obana (2003) je proveo istraživanje čiji je cilj bio proučiti suvremenu upotrebu izraza *kare* i *kanojo* unutar japanskog društva, naglašavajući društveno-psihološke implikacije. Upotrebom anketa i intervjua provedenih s nasumičnih 298 osoba u rasponu od 15 do 75 godina te iz različitih područja u Japanu, došao je do sljedećih zaključaka:

1. U usporedbi sa starijim generacijama, upućivanje na članove obitelji i rodbine pomoću zamjenica *kare* i *kanojo* uočljivije je među mlađim generacijama.

2. Ne postoji nikakva razlika u upotrebi ovih izraza između muškarca i žena.

3. Normalno je referirati na javne ili poznate ličnosti, izuzev japanske carske obitelji, sa zamjenicama *kare* i *kanojo*.

4. Iako se prije smatralo kako prekomjerna upotreba ovih izraza nije primjerena, danas se pak ne osjeti toliki psihološki učinak.

Neki od rezultata evidentirani su u *Tablici 1* i *Tablici 2* koje se nalaze ispod. Također, važno je za napomenuti kako su *Tablica 1* i *Tablica 2* prilagođene od strane autorice ovog rada na način da su prevedene na hrvatski jezik.

	15-30 god	31-45 god	45-55 god	56 – više god
Roditelji	8.7	14	0	5.6
Braća i sestre	32.4	22	0	5.6
Profesori	8.7	2	0	0
Rodbina	25	34.7	5.6	5.6
Prijatelji	70.5	78	29	22
Stranci	55	57	28.6	27.8

Tablica 1 Postotak upotrebe *kare* i *kanojo* ovisno o dobnoj skupini (Obana, 2003, p.146)

Tablica 1 prikazuje znatnu razliku u upotrebi izraza *kare* i *kanojo* između ispitanika do 45 godina i ispitanika iznad 45 godina, jasno demonstrirajući slobodniju upotrebu ovih izraza među mlađim skupinama (Obana, 2003). Na primjer, uočio je kako starije generacije ne primjenjuju *kare* ili *kanojo* za upućivanje na profesore, za razliku od mlađih generacija kojima je to česta navika. Također, primijetio je isto i za obitelji i rodbinu, dok u situacijama u kojim se ne mora uzeti u obzir društveni statusi, kao što je pri referiranju na prijatelje ili strance, najčešće koriste se ovi izrazi.

U *Tablici 2* Obana (2003) prikazuje upotrebu *kare* i *kanojo* ovisno o spolu. U slučaju referiranja na obitelj, rodbinu ili profesore, isti autor primijetio je kako su žene sklonije upotrebljavati ove termine, dok muškarci koriste se istim za spominjanje prijatelja i stranaca.

	Muškarci	Žene
Roditelji	7.5	8.3
Braća i sestre	15	33
Profesori	1.3	4.2
Prijatelji	86	83

Rodbina	12.5	21
Stranci	47.5	41.7

Tablica 2 Postotak upotrebe *kare* i *kanojo* ovisno o spolu (Obana, 2003, p.147)

Što se tiče porijekla zamjenice *kanojo*, uočljivo je kako se sastoji od demonstrativnog pridjeva *kano* (彼), značenja 'ovaj', i *jo* (女), imenice značenja 'žena' u japanskom jeziku. Također, oba kanjija koja sačinjavaju ovu riječ kineskog su porijekla, međutim čitanje istih mijenjalo se kroz povijest (Ishiyama 2019). U počecima, isti autor navodi kako je čitanje ove riječi sadržavalo *on* čitanje, koje se još naziva sino-japansko čitanje, a glasilo je *ka no onna* (彼の女), doslovnog značenja 'žena koja se nalazi u daljini'.

6. Osobne zamjenice ili imenice?

Osobne zamjenice predstavljaju izrazito bogatu kategoriju kompleksne naravi. Neki smatraju kako japanski jezik zapravo ne posjeduje osobne zamjenice jer iste ne posjeduju karakteristična obilježja zamjenica kao i u drugim jezicima. Također, osobne zamjenice u japanskom jeziku sadrže ista obilježja kao i imenice, međutim njihova funkcija unutar rečenice nije jednaka onoj od imenica. Länsisalmi (2001) također ističe ovu podjelu, navodeći da postoji shvaćanje kako japanski jezik obuhvaća širok spektar osobnih zamjenica čija upotreba ovisi o dinamici odnosa između govornika i referiranih osoba, kao i o njihovom spolu, dobi i stupnju formalnosti. S druge strane, postoje i oni koji tvrde kako nema značajne razlike između izraza za osobne zamjenice i imenica, dok neki preferiraju koristiti druge izraze (Bachnik, 1982, citirano u Länsisalmi, 2001, p.122) kako bi označili tu skupinu riječi.

Moguća je upotreba imenica u funkciji osobnih zamjenica i u drugim jezicima. Na primjer, malajski jezik jedan je od primjera u kojem je moguće upotrijebiti imenice poput *hamba*, značenja 'rob', ili *tuan*, što znači 'gospodar', kao osobne zamjenice prvog i drugog lica kako bi se naglasila pristojnost, no postoje i osobne zamjenice poput *aku* ili *kamu* koje su pak slabo korištene (Ishiyama, 2019, p.6-7).

Za početak, proučavajući položaj osobnih zamjenica u rečenici i deklinaciju osobnih zamjenica, Kuroda (1967, citirano u Milicia, 2019) zauzima stav da u japanskom jeziku

ne postoje osobne zamjenice. U sljedećim primjerima vidljivo je kako osobne zamjenice u japanskom jeziku nisu podložne deklinaciji:

Watashi ga kare wo mita.

Vidjela sam ga.

Kare ga watashi wo mita.

On me je vidio.

Osim što nisu podložne dekliniranju, kao što se ni druge vrste riječi u japanskom jeziku ne dekliniraju, Länsisalmi (2001) također navodi kako je očito kako zauzimaju iste pozicije unutar rečenici te se modificiraju na isti način pomoću pridjeva i demonstrativnih zamjenica iz razloga što imenice i japanske osobne zamjenice sadrže slična morfološka obilježja. Navedeno može se potkrijepiti sljedećim primjerom:

1. *Kono ookii gakusei ni wa muri desu.*

Neće funkcionirati s ovim studentom./Ovaj student je prevelik za nešto.

2. *Kono ookii watashi ni wa muri desu.*

Neće funkcionirati sa mnom. /Ja sam prevelik za nešto. (Länsisalmi, 2001, p.129)

Općenito, Noguchi (1997) navodi kako u drugim jezicima postoje ograničenja pri dodavanju pridjeva osobnim zamjenicama. Na primjer, u engleskom jeziku moguće je pridružiti pridjeve poput *kind*, *evil*, *lucky* ili *poor* osobnim zamjenicama, no isto nije moguće s pridjevima poput *small* ili *big* (Noguchi, 1997, p. 779). Suprotno tome, kako se vidi iz prethodnog primjera, isti autor navodi kako u japanskom jeziku ne postoji takvo ograničenje.

Konačno, Ishiyama (2019) ističe kako još jedan razlog zbog kojeg japanski jezik ne posjeduje jasnu kategoriju osobnih zamjenica jest bogat izbor izraza poput *watakushi*, *watashi*, *atashi*, koji se ne mogu prevesti jednostavno kao jedna riječ 'ja', kao što je to moguće u hrvatskom jeziku.

Suprotstavljajući se ovoj perspektivi, Hinds (1971, citirano u Milicia, 2019) tvrdi da japanski jezik doista posjeduje osobne zamjenice. Prema Hindsu, iako i imenice i osobne zamjenice koriste se istim sufiksima za označavanje množine, kao što su *tachi* ili *ra*, dodavanje ovih sufiksa nije nužno za imenice. Za ilustraciju, imenica *kodomo* nosi značenja 'dijete' i 'djeca', te se oblik *kodomotachi* može ili ne mora koristiti. Međutim, *watashi* predstavlja osobnu zamjenicu za prvo lice jednine, dok *watashitachi*, nastao

dodavanje sufiksa *tachi* na izraz *watashi*, znači mi, tj. predstavlja osobnu zamjenicu prvog lica množine (Milicia, 2019, p.6).

7. Upotreba osobnih zamjenica prvog lica među LGBTIQ+ zajednicom

U današnje vrijeme sve češće se ističu izazovi povezani sa spolnim i seksualnim identitetom. Ovaj naglasak stvara priliku za istraživanja koja proučavaju kako navedeni problemi utječu na razvoj i upotrebu jezika. Dosad se prilikom proučavanja osobnih zamjenica uzimali u obzir dodijeljeni spol pri rođenju, dob i razina formalnosti među govornicima. Međutim, Milicia (2019) smatra kako je važno uzeti u obzir i razinu muževnosti odnosno ženstvenosti. Stoga je provela online anketu u kojoj je ispitala upotrebu osobnih zamjenica prvog lica. U anketi je sudjelovalo četiri osoba koje se identificiraju kao i žene i muškarci, troje njih koji ne osjećaju pripadnost niti jednoj kategoriji, sedam transseksualnih i šest homoseksualnih osoba.

U prvoj skupini ispitanica koje osjećaju i ženstvenost i muževnost, navedeni su različiti načini upotrebe osobnih zamjenica. Prva ispitanica koristi oba izraza, *watashi* i *boku*, ovisno o situaciji u kojoj se nalazi. Druga ispitanica izbjegava upotrebu *boku* iz straha od diskriminacije. Sljedeća ispitanica iznosi svoj pristup tako da koristi *boku* u kanji obliku (僕) kada se osjeća muževno, te u katakana obliku (ボク) kada se osjeća ženstveno. Zadnja ispitanica zaključuje kako upotreba samo jedne od ovih zamjenica isključuje muževnu ili ženstvenu energiju, pa stoga preferira zamjenicu *jibun* koju smatra neutralnom.

U drugoj skupini ispitanica koje ne osjećaju niti ženstvenost niti muževnost, ali su ipak rođene kao žene, iznose kako uglavnom koriste zamjenicu *watashi*, no moguće su i upotrebe drugih zamjenica, kao što su *jibun* ili *uchi*. Jedna od ispitanica je istaknula kako za nju nije presudno kako se osjeća pri upotrebi osobnih zamjenica, već pridaje veći značaj društvenim normama.

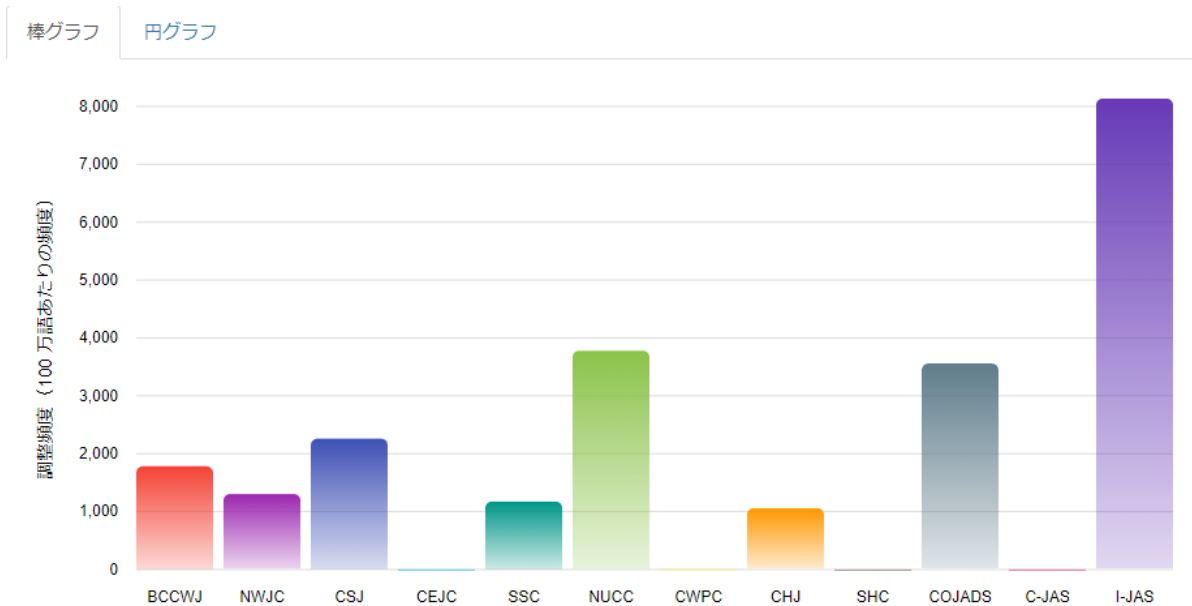
U transseksualnoj skupini, osobe koje su rođene kao žene, ali se identificiraju kao muškarci, izjavile su da uglavnom koriste neutralnu zamjenicu *jibun*. Iako žele koristiti muške zamjenice kao što su *boku* i *ore*, ističu kako su im društvene norme važnije. S druge strane, osobe rođene kao muškarci, ali se osjećaju kao žene, koriste žensku zamjenicu *watashi* ili, kao znak poštovanja prema društvu, *boku*.

Zadnja skupina sastoji se od muškaraca i žena homoseksualne orijentacije s različitim razinama ženstvenosti i muževnosti. Žene su uglavnom izjavile kako upotrebljavaju ženske osobne zamjenice, od kojih je zamjenica *watashi* najčešća, dok muškarci koriste se uglavnom muškim osobnim zamjenicama ili neutralnim izrazom *jibun*, što je u skladu s društvenim normama. Međutim, oni sa ženstvenom energijom izrazili su želju za korištenjem osobnih zamjenica koje češće koriste žene, ali se ustručavaju zbog moguće diskriminacije.

Iz navedenog, moguće je zaključiti kako na izbor upotrebe osobnih zamjenica utječe spolni identitet, kao i razina muževnosti, odnosno ženstvenosti no, nužno je naglasiti kako i društvene norme isto tako igraju veliku ulogu pri istom Milicia (2019).

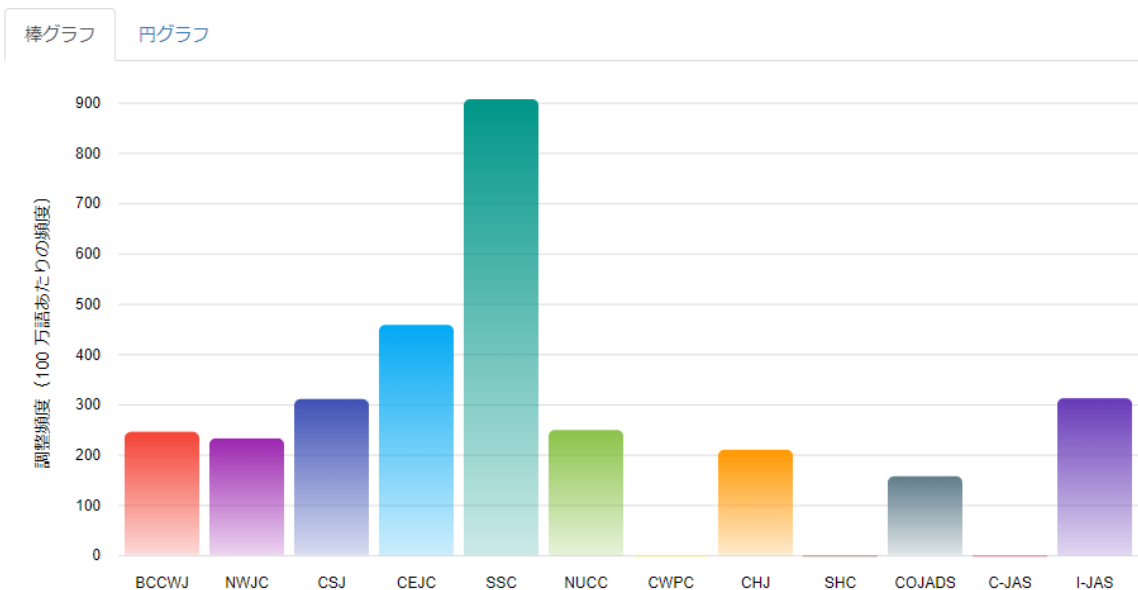
8. Učestalost osobnih zamjenica prvog lica među stranim govornicima

U ovom dijelu analizirat će se učestalost osobnih zamjenica prvog lica u japanskom jeziku među stranim govornicima japanskog jezika. U uvodnom dijelu rada, postavljena je hipoteza da se osobna zamjenica *watashi* koristi učestalije među stranim govornicima japanskog jezika, nego među izvornim govornicima koji su skloniji upotrebljavati druge zamjenice za prvo lice jednine. Pri testiranju navedene hipoteze koristiti će se online pretraživač KOTONOHA za istovremeno pretraživanje korpusa na stranicama instituta NINJAL. Ključnu ulogu u testiranju navedene hipoteze ima korpus stranih govornika japanskog jezika I-JAS. Ovaj međunarodni korpus sastoji se od govorne i pisane produkcije učenika japanskog jezika dvanaest različitih materinjih jezika. Učenici su dodatno podijeljeni na one koji uče u učionici te prirodnom okruženju. Fokus korpusa obuhvaća bilježenje govora i pisanih sastava učenika japanskog jezika. Za početak, potrebno je usporediti učestalost osobnih zamjenica *watashi*, *boku* i *ore* unutar korpusa I-JAS, koji sadrži izjave stranih govornika, i ostalih korpusa koje nudi NINJAL, koji sadrže izjave izvornih govornika. Druge osobne zamjenice prvog lica, kao što su *uchi* i *jibun*, neće se pretraživati iz razloga što njihova višeznačnost otežava njihovo pretraživanje u korpusu, odnosno, broj rezultata pretraživanja ovih zamjenica ne uključuje isključivo izraze *uchi* i *jibun* kao osobne zamjenice, nego i druge funkcije. Koristeći pretraživač KOTONOHA, rezultati pretraživanja osobne zamjenice *watashi* unutar korpusa koje nudi NINJAL prikazani su na grafikonu ispod:

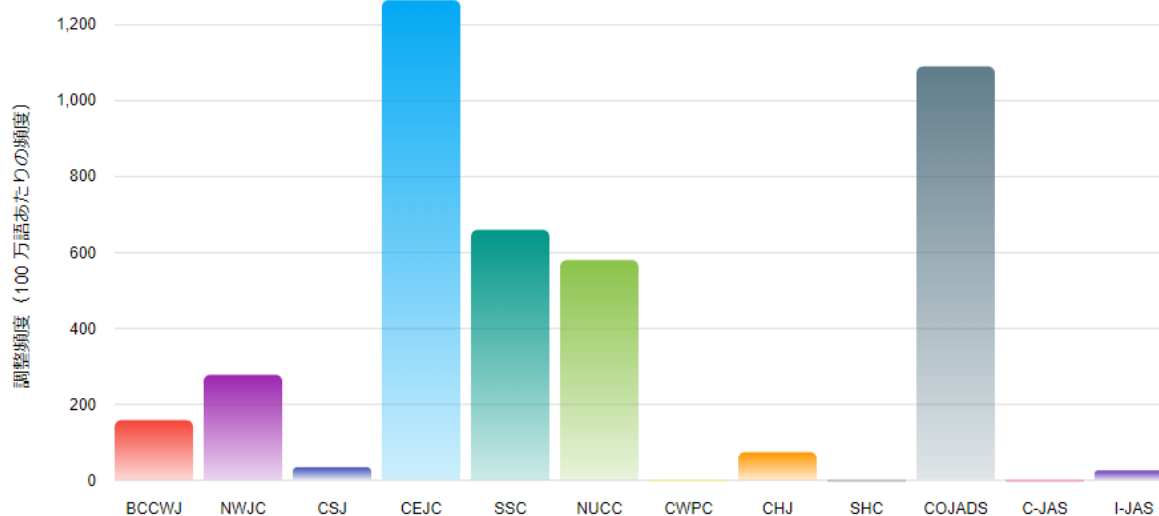

Grafikon 2 Učestalost zamjenice *watashi* u korpusima koje pruža NINJAL

Iz *Grafikna 2*, vidljivo je kako se zamjenica *watashi* pojavljuje najviše unutar korpusa I-JAS, iz čega se može zaključiti kako strani govornici najčešće upotrebljavaju spomenutu zamjenicu. Nadalje, rezultati pretraživanja zamjenica *boku* i *ore* vidljivi su na grafikonima ispod:

Grafikon 3 Učestalost zamjenice *boku* u korpusima koje pruža NINJAL

Grafikon 4 Učestalost zamjenice *ore* u korpusima koje pruža NINJAL

Grafikon 3 prikazuje kako se zamjenica *boku* najčešće pojavljuje u korpusu SSC (govorni korpus Shouwa), dok je zamjenica *ore* najviše prisutna u korpusu CEJC (japanski korpus svakodnevne konverzacije) i COJADS (japanski dijalektalni korpus). Ovi rezultati konzistentni su s prijašnjim tvrdnjama da su zamjenice *boku* i *ore* uglavnom neformalne te stoga, nije iznenađujuće da se ove zamjenice najučestalije u korpusima koji sadržavaju neformalni ili dijalektni govor. Također, vidljiva je jako niska razina prisutnosti zamjenice *ore* u I-JAS korpusu, iz čega se može zaključiti kako stranci oklijevaju pri upotrebljavanju ove zamjenice. U budućim istraživanjima bilo bi izvrsno proučiti razloge. Također, važno je imati na umu da *grafikoni 2, 3 i 4* ne uključuju rezultate korpusa SHC i C-JAS, s obzirom na nemogućnost pretraživanja spomenutih korpusa.

Rezultati istraživanja dovoljni su kako bi se mogla potvrditi hipoteza da su strani govornici japanskog jezika skloniji upotrebljavati zamjenicu *watashi* u usporedbi s izvornim govornicima koji su skloniji upotrebljavati druge osobne zamjenice prvog lica. Kako bi se ovo uistinu ustanovilo, potrebno je provesti dodatna istraživanja te utvrditi razloge ovome, što predstavlja ideje za nova istraživanja.

9. Zaključak

U ovome su radu sustavnim pregledom literature prikazana osnovna obilježja osobnih zamjenica prvog, drugog i trećeg lica u japanskom jeziku. Za razliku od većine europskih jezika, osobne zamjenice u japanskom jeziku predstavljaju izrazito bogatu kategoriju kompleksne naravi. Iako neki smatraju kako japanski jezik zapravo ne posjeduje osobne zamjenice jer iste ne posjeduju karakteristična obilježja zamjenica kao i u drugim jezicima, odnosno osobne zamjenice u japanskom jeziku sadrže ista sintaktička i morfološka obilježja kao i imenice, njihova funkcija unutar rečenici nije jednaka onoj od imenica. Drugim riječima, iako svaka osobna zamjenica nosi svoje značenje, one se ipak ostvaruju kao osobne zamjenice unutar rečenice. Upravo to bogatstvo zamjenica predstavlja ljepotu jezika, a praćenje kako se mijenja upotreba istih pomaže nam pri razumijevanju razlika u društvenim ulogama govornika Japana.

Osobne zamjenice imaju veliku važnost unutar samog društva, pomažući pri održavanju hijerarhijskih odnosa, tj. pri održavanju kulture govornika. Temeljem ovog istraživanja ustanovljeno je kako se razlikuje upotreba osobnih zamjenica među muškim i ženskim govornicima, te upotreba istih također ovisi i o formalnosti situacije u kojoj se govornici nalaze.

Kao što se kroz povijest mijenjala upotreba zamjenica, tako se i danas ove zamjenice suočavaju sa suvremenim promjenama. Suvremeno društvo doživljava promjene u načinu percipiranja i identificiranja ljudi, što rezultira raznolikom upotrebom postojećih izraza. U ovom istraživanju ustanovljeno je kako usprkos ovome, veliki broj pojedinaca ostaje pri ustaljenim zamjenicama koje su u skladu s tradicionalnim društvenim normama. Samim time, ovaj fenomen ukazuje na kompleksnost suvremenog iskazivanja i prihvaćanja različitih načina identificiranja, otvarajući prostor za nova istraživanja.

Na samome kraju, unutar ovog rada postavljena je hipoteza da strani govornici japanskog jeziku skloniji su upotrebljavati zamjenicu *watashi* u usporedbi s izvornim govornicima koji su skloniji upotrebljavati druge osobne zamjenice prvog lica. Analizom učestalosti osobne zamjenice *watashi* unutar korpusa koje pruža NINJAL (The National Institute for Japanese Language and Linguistics), te analizom korpusa I-JAS (International Corpus of Japanese as a Second Language), ustanovljeno je kako strani govornici japanskog jezika prikazuju izraženiju tendenciju upotrebljavanja zamjenice *watashi* nego izvorni govornici japanskog jezika.

Literatura

- Abe, H. (2004). "Lesbian Bar Talk in Shinjuku, Tokyo". In: Okamoto, S., & Smith, J. S. S. (Eds.). *Japanese language, gender, and ideology: Cultural models and real people*. Oxford: Oxford University Press. 205-220.
- Alpatov, V. M. (2006). Words of Kinship in Japanese. *Kinship in the Altaic World: Proceedings of the 48th PIAC*, 7-12.
- Bachnik, J. M. (1982). Deixis and Self/Other Reference in Japanese Discourse. *Sociolinguistic Working Paper Number 99*, 1 -3 6
- Cipris, Z. i Hamano, S. (2002). *Making Sense of Japanese Grammar: A Clear Guide Through Common Problems*. Honolulu: University of Hawai'i Press
- Coomber, M. (2013). Which 'I' is really me? Identity, pronouns and language learning. *Linguistics Journal*, 7(1), 167-188.
- Gottlieb, N. (2005). *Language and society in Japan*. Cambridge University Press.
- Harada, S. (1976). Honorifics. In M. Shibatani (ed.) *Japanese Generative Grammar, Syntax and Semantics 5*. New York: Academic Press'
- Helmbrecht, J. (2015). A typology of non-prototypical uses of personal pronouns: synchrony and diachrony. *Journal of Pragmatics*, 88, 176–189.
- Hinds, J. (1971). Personal pronouns in Japanese. *Glossa*, 5(2), 146-155.
- Ide, S. (1993). Sekai no joseigo, nihon no joseigo (women's language of the world, women's language of Japan). *Nihongogaku* 12, 4-12.
- Ishiyama, O. (2019). *Diachrony of Personal Pronouns in Japanese, A Functional And Cross-Linguistic Perspective*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company
- Kaiser, S., Ichikawa Y., Kobayashi N. i Yamamoto H. (2013). *Japanese: A Comprehensive Grammar Abingdon*: Routledge
- Kanako, N., & Yuichi, M. (2015). *The use of the first person pronoun by Japanese college students*. Utsunomiya Kyowa Univ. An. Rep. Urban Reg. Econ. Stud. 15, 91-122
- Katō, E. 加藤恵梨. (2019). 「二人称代名詞 「あなた」「あんた」「おまえ」「きみ」について」. 『ことば』 40, 124-141.

- Kuroda, S. Y. (1979). *Generative Grammatical Studies in the Japanese Language*. New York: Garland Pub.
- Kurokawa, S. (1972). Japanese Terms of Address; some usages of the first and second person pronouns. *Journal of Japanese Linguistics*, 1(2), 228–238.
- Lämsäalmi, R. (2001). You and I in Japanese: What do “personal pronouns” do in Japanese discourse. *SKY Journal of Linguistics*, 2001(14), 121-150.
- Lee, D.-Y., & Yonezawa, Y. (2008). The role of the overt expression of first and second person subject in Japanese. *Journal of Pragmatics*, 40(4), 733–767.
- Milicia, S. (2019). *First-Person Pronouns in Japanese Language From Normative Explanations to Actual Usage* (Master's thesis).
- Muramatsu, A. (1999). *Daijirin*. Tokyo: Sanseido.
- Muranaka, T. (2015). A note on terms for self and address terms in the Kansai dialect. *Genshou to chitsujo* 3, 69-85.
- Noguchi, T. (1997). Two types of pronouns and variable binding. *Language*, 73(4), 770–797.
- Obana, Y. (2003). The use of kare/kanojo in Japanese society today. *New Zealand Journal of Asian Studies*, 5, 139-155.
- SturtzSreetharan, C. L. (2006). "I read the Nikkei, too": Crafting positions of authority and masculinity in a Japanese conversation. *Journal of Linguistic Anthropology*, 16(2), 173-193.
- SturtzSreetharan, C. L. (2009). Ore and omae: Japanese men's uses of first-and second-person pronouns. *Pragmatics. Quarterly Publication of the International Pragmatics Association (IPrA)*, 19(2), 253-278.
- Takahara, K. (1992). Second person deixis in Japanese and power semantics. *Intercultural Communication Studies*, 2(1), 117-28.
- Tsujimura, T. (1968). Keigo no shi-teki kenkyuu (The historical study of honorifics). *Tokyo: Tokyodo Shuppan*.
- Yee, T. B. L., & Wong, J. (2021). Japanese first-person singular pronouns revisited: A semantic and cultural interpretation. *Journal of Pragmatics*, 181, 139–161.

Sažetak

Predmet proučavanja ovog rada je upotreba prirode osobnih zamjenica u japanskom jeziku. Sustavnim pregledom literature prikazuju se osnovna obilježja među osobnim zamjenicama prvog, drugog i trećeg lica. Konkretni ciljevi su: 1) predstaviti kompleksnu narav osobnih zamjenica u japanskom jeziku, 2) objasniti njihov povijesni razvoj, 3) pojasniti situacije u kojima se upotrebljavaju, 4) predočiti suvremene izazove vezane za osobne zamjenice japanskog jezika. Osim teorijskog uporišta dobivenog proučavanjem drugih literatura, provodi se i analiza korpusa koje pruža NINJAL, s naglaskom na analizu korpusa I-JAS, kako bi se ustanovila učestalost zamjenice *watashi* među stranim govornicima japanskog jezika u usporedbi s izvornim govornicima.

Ključne riječi: osobne zamjenice japanskog jezika, *watashi*, *boku*, *anata*, *kare*, *kanojo*, *kimi*, korpusna analiza

Summary

The subject of this study is to comprehend the nature of personal pronouns in the Japanese language. By systematically reviewing the literature, the basic characteristics among the first, second, and third person personal pronouns are presented. The specific objectives are: 1) to present the intricate nature of personal pronouns in the Japanese language, 2) to explain their historical development, 3) to clarify the situations in which they are used, 4) to address contemporary challenges associated with personal pronouns in the Japanese language. In addition to the theoretical foundation obtained through the study of other literature, corpus analysis is also conducted using the resources provided by NINJAL, with a focus on analyzing the I-JAS corpus, in order to determine the frequency of the pronoun *watashi* among non-native speakers of the Japanese language compared to native speakers.

Key words: personal pronouns of Japanese language, *watashi*, *boku*, *anata*, *kare*, *kanojo*, *kimi*, corpus analysis